

تجارت الکترونیکی قدرت رقابت و کارآیی

تجاری را افزایش می دهد

لشاره:

روند انجام معاملات تجارت با پیشرفت علوم و فن آوری در زمینه انتقال اطلاعات به شبیهه الکترونیکی با استفاده از رسانه ها و شبکه های ارتباطات راه دور در دهه های اخیر با تحولات شگرفی روید و شده است.

اصروزه در برخی گشورها ۵۰ تا ۶۰ درصد تجارت به شبیهه الکترونیکی صورت می گیرد که موجب من گردد کارآیی تجارت در لرگاهش هزینه های تجارتی بهبود است افزایش پیدا کند. برخی از مطالبات، استفاده از تجارت الکترونیکی تا ۲۵ درصد هزینه های تجارت را کاهش می دهد و در تسریع روند مبادلات بازارگانی داخلی و بین المللی و کاهش (مان عقد و انجام فرآزاده های تجارتی تائید بسازیم دارد.

ذاگفته مشهود است که کاهش هزینه های تجارتی، قدرت رقابت بلگاه های اقتصادی در دستیابی به بازارهای بین المللی را بالا می برد و استفاده از شبیهه تجارت الکترونیکی در بافق فرصت های تجارتی و استفاده از آنها مؤثر است. با این وصف برای دستیابی به ملایع تالیف افزایش کارآیی تجارتی، استفاده از شبیهه انتقال الکترونیکی داده ها و بیز کاربرد تجارت الکترونیکی ضرورت دارد.

قدرت مسلم آن است کشورهایی که تا قرن آینده از فن آوری اطلاع رسانی دقیق و به هنگام (با استفاده از ابزار الکترونیکی) در تجارت دور بمانند، از روند تجارت جهانی حذف و ملزم نباشند.

در این مقاله، تحقیقات انجام شده با هدف افزایش کارآیی تجارتی و به کارگیری فن آوری اطلاعات و اطلاع رسانی برای تحقق تجارت الکترونیکی مورد بررسی قرار می گیرد.

انجام دهنده.

ذکر این نکته ضرورت دارد که در روش های تجارتی سنتی، ضرر و زیان بازرگانان به لحاظ نداشتن اطلاعات به نگام محتمل می باشد.

۲- ایجاد شبکه اطلاع رسانی بازارگانی:
با ایجاد پایگاه های اطلاع رسانی،

دست اندر کاران امر تجارت به سهولت می توانند به آخرین اطلاعات موردنیاز در زمینه روش های تجارتی کشورهای مختلف دسترسی پیدا کنند. در این شرایط امر تجارت به لحاظ دسترسی بازرگانان به قوانین تجارتی کشورهای مختلف، با ضریب اطمینان بیشتری

تحقیق می یابد. بازرگانان می توانند با مبادلات مناسب، فعالیت خود را آسان تر

تحقیقات انجام شده در ابعاد و سطوح مختلف نشان می دهد که بهبود کارآیی تجارت از طریق به کارگیری روش های نوین اطلاع رسانی، میسر می گردد که در این بخش به تشریح آن می پردازیم.

۱- ایجاد پایگاه های اطلاع رسانی:
با ایجاد پایگاه های اطلاع رسانی،

نقش آن در توسعه صادرات غیرنفتی است.

نقش تبادل اطلاعات در تسهیل تجارت

امر تجارت در دهه آیینه بس محورهای زیر استوار خواهد بود:

- ۱- ساختار جهانی اطلاع رسانی
- ۲- تأکید بر پتانسیل های مخابرات
- ۳- ردوبلد الکترونیکی اطلاعات (EDI)

-۴ پست الکترونیکی و دیگر رسانه های شبکه ای (مانتد اینترنت) براساس

مکاتباتشان را بدشتند.

۳- گسترش شبکه تجارت به دیگر کشورها:

انجام تجارت خارجی به معنای ایجاد ارتباط میان صادرکنند و واردکنند کالا و خدمات است. با ایجاد یک شبکه بین المللی تجاری با امکانات ویژه خود، بوقاری این گونه ارتباطات خارجی میسر می گردد. این شبکه با

جمع آوری اطلاعات بازرگانی و انتشار آنها از طریق شبکه اطلاع رسانی بازرگانی، اقدام بعدی تلقی می شود تا بازرگانان بدون مراجعه به مرکز مختلف بتوانند از طریق یک شبکه رایانه ای، اطلاعات موردنیاز خود را در کوتاه ترین زمان ممکن بیابند. با این وصف ایجاد تسهیلاتی برای آنکه در هر مکان بتوان به اطلاعات دسترسی پیدا کرد، الزامی است.

○ با ایجاد شبکه اطلاع رسانی بازرگانی، تجارت بدون مراجعه به مرکز مختلف می توانند از طریق یک شبکه رایانه ای، اطلاعات موردنیاز خود را در کوتاه ترین زمان ممکن به دست آورند.

محورهای فوق، می توان یک تجارت کارآ و سودآور داشت. کشورهای توسعه یافته و طرفهای تجاری آنها، تلاش وسیعی برای افزایش توانمندی های خود در محورهای مورد بحث به عمل آورده اند. در سال های اخیر، مجتمع بین المللی برای تشویق کشورهای در حال توسعه به کاهش هزینه های تجاری که از قوانین و کاغذ بازاری های بی مورد ناشی می شود، تلاش زیادی به عمل آورده اند. بیشترین تلاش این مجتمع برای تشویق و کمک به کشورهای در حال توسعه در راستای ایجاد مرکز در یک اقتصاد آزاد جهانی شکل گرفته است. در این زمینه سازمان ملل نقش بسزایی به عهده داشته است. سازمان هایی نظیر کمیسیون اقتصادی اروپا در سازمان ملل (UN/ECE)، کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل (UNCTAD) و مرکز تجارت جهانی، رهبری این گونه اقتضامات را به عهده گرفته اند. این سازمان ها در یک اقدام هماهنگ، کمک لازم را به بخش های تجاری در اروپا و دیگر نقاط جهان ارایه می دهند تا بازده تجارت خارجی

بهره گیری از آخرین فن آوری های در دسترس، راه حل های مناسب برای آن گروه کشورها که در تجارت خارجی با مشکل مواجه هستند نیز ارایه می دهد و از این طریق کارآیی تجارت افزایش می یابد.

اهمیت این مقوله تا بدان جاست که سازمان ملل مبادرت به تدوین قوانین و ارایه راه حل های مناسب تجارت نموده است.

در این مقاله، ضمن بر شمردن اقدامات انجام شده در زمینه استفاده از فن آوری اطلاعات و شبکه های اطلاع رسانی، ویژگی ها و مزایای آن در ارتقاء تجارت را تشریح نموده و به نقش آن در توسعه تجارت خارجی جمهوری اسلامی ایران بویژه در بخش صادرات غیرنفتی می پردازم.

در اینجا به بخشی از فعالیت های انجام شده در مجتمع بین المللی برای ارتقاء کارآیی تجارتی با استفاده از شبکه های اطلاع رسانی اشاره می شود. تأکید بر کارآیی تجارتی به عنوان ایجاد تسهیلات بازرگانی در ایران اسلامی و

راه حل عملی، برقراری شبکه مرکز اطلاع رسانی و ایجاد مرکز اطلاع رسانی رایانه ای (BBS) می باشد. ایجاد این

شبکه با استفاده از پروتکل های مناسب مخابراتی ممکن می گردد به نحوی که با آسان ترین و ارزان ترین هزینه دسترسی به اطلاعات امکان پذیر گردد.

ایجاد شبکه مرکز اطلاع رسانی، این امکان را فراهم می سازد که بازرگانان در داخل و خارج از مراکز های کشورشان با یکدیگر ارتباط برقرار نمایند و از طریق شبکه رایانه ای کالاهای خود را ارایه نمایند و از یک تجارت سهل و سریع بهره مند گردند. در کنار آن می توانند امور اجرایی مانند ارسال نامه ها، مدارک و پیام های خود را به راحتی انجام دهند. بازرگانان مختلف با درج آگهی در شبکه رایانه ای به نیازهای یکدیگر پس می برند و براساس آن بازاریابی مناسب برای محصولات خود انجام می دهند.

اتصال به شبکه مرکز اطلاع رسانی از طریق یک خط تلفن، یک دستگاه رایانه و مودم از هر مکان ممکن می باشد و حتی کنترل امور و مدیریت کار بدون حضور در دفتر کار نیز میسر می گردد. بازرگانان در هر محل می توانند نامه های خود را دریافت و از همان جا پاسخ

برای ایجاد چنین محلهایی، توصیه‌ها و روش‌های اجرایی و استانداردهای تجاری لازم از سوی برخی سازمان‌ها و نیز کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل (انکتاد) تدوین شده است. خدماتی که از سوی نقاط تجاری قابل ارایه است، به شرح زیر می‌باشد:

- کمک به روند تجارت از طریق ارایه مشاوره‌ها و خدمات موردنیاز برای بهینه‌سازی بازده و کاهش هزینه تجاری
- ارایه اطلاعات تجاری درخصوص فرست‌های تجاری^۳ و قوانین تجاری
- ایجاد تسهیلات برای بخش‌های متوسط و کوچک تجارتی برای دستیابی به شبکه‌های جهانی، تجارت الکترونیکی و نظام جهانی اطلاع‌رسانی^۴

شبکه نقاط تجاری دنیا^۵

این شبکه نقاط تجاری در سراسر جهان را به یکدیگر متصل می‌کند و تسهیلات زیر را برای بخش‌های متوسط و کوچک تجارتی فراهم می‌سازد:

- دسترسی به سرویس‌های اطلاع‌رسانی مرتبط با تجارت
- دریافت و ارسال اطلاعات درباره تولیدات، بازاریابی و قوانین بازرگانی
- افزایش بازده و کارآیی تجارت دوجانبه برای ایجاد بستری مناسب،

- 1- Special Program for Trade Efficiency (SPTE)
- 2- Trade Point
- 3- Electronic Trading Opportunities (ETO)
- 4- Global Information Infrastructure (GII)
- 5- Global Trade Point Network

اعلام شد، تشویق بیشتر بخش‌های تجاری برای مشارکت در بازرگانی بین‌المللی می‌باشد. این امر در بهینه‌سازی و توسعه یک محیط تجارت خارجی برای کشورهای درحال توسعه

(صادرات و واردات) را به منظور ایجاد روند آزاد تجارت جهانی بالا ببرند. در این زمینه، هویک از سازمان‌های مذکور نقش خود را ایفا می‌کنند.

کمیسیون اقتصادی اروپا در سازمان ملل
این کمیسیون در جهت توسعه تسهیلات تجاری، استانداردها و ارایه توصیه‌هایی برای

○ یکی از بخش‌های اصلی در معرفی کارآیی تجارتی برنامه نقطه تجارتی و شبکه نقاط تجارتی دنیا می‌باشد. این شبکه نقاط تجارتی در سراسر دنیا را به یکدیگر متصل می‌سازد و تسهیلات مختلف را برای بخش‌های متوسط و کوچک تجارتی فراهم می‌نماید.

(به ویژه بخش‌های متوسط و کوچک) مؤثر است.

گفتنی است یکی از بخش‌های اصلی در معرفی «کارآیی تجارتی» برنامه‌ای به نام «نقطه تجارتی»^۶ می‌باشد.

کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل (انکتاد) «شبکه نقطه تجارتی دنیا» (GTPNet) را براساس نیازهای خاص هر کشور راهبری می‌کند و این ابزاری برای گسترش تجارت الکترونیکی می‌باشد.

دو واژه نقطه تجارتی (Trade Point) و شبکه نقطه تجارتی دنیا (GTPNet) در اینجا تشریح می‌گردد.

نوین‌سازی (مکانیزاسیون) روش‌های تجارتی و حذف کاغذبازاری، فعالیت دارد.

کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل:

این سازمان با ارایه برنامه‌هایی برای افزایش کارآیی تجارتی، مکانیزم (نظم) صحیحی را برای کمک به امر تولید پیشنهاد می‌کند و توصیه‌های فنی برای محیط‌های تجارتی که تحت پوشش فعالیت کمیسیون اقتصادی اروپا در سازمان ملل و مرکز تجارت جهانی نمی‌باشد، را ارایه می‌دهد.

مرکز تجارت جهانی:

این مرکز مسئولیت توسعه برنامه‌های لازم برای اطلاع‌رسانی تجارتی در کشورهای درحال توسعه و ارایه آموزش‌های مربوطه را به عهده دارد. لازم به ذکر است که تمایل دیگری از سوی سمپوزیوم جهانی در کارآیی تجارتی در سال ۱۹۹۴ میلادی برای موضوعات مورد بحث (توسعه شبکه اطلاع‌رسانی و بهبود کارآیی تجارتی) اعلام شد.

از اهداف اصلی «برنامه خاص برای کارآیی تجارتی»^۱ که از سوی کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل (انکتاد)

(Trade Point)
نقاط تجارتی در واقع مراکزی خودگردان از نظر خدمات رسانی برای تجارت بین‌الملل می‌باشند. این نقاط، ابزاری کلیدی برای دسترسی به سیستم‌های مرتبط کشور تلقی می‌شوند که قادرند با بازده بیشتر و هزینه کمتر، در دسترس قرار گیرند.

این مقوله با ایجاد محیط‌هایی که شخص فقط با یک بار مراجعته بتواند تمام امور تجارتی خود را بدون نیاز به سازمان‌های متفرقه، انجام دهد، میسر می‌باشد.

دهد.
کلیه این فعالیت‌ها در یک برنامه با شش محور خلاصه می‌شود که توسعه تولیدات و بازار، توسعه خدمات پشتیبانی تجارت، اطلاع‌رسانی تجارت، توسعه منابع انسانی، مدیریت خرید و عرضه بین‌المللی و نیز بررسی نیازها و طراحی برنامه لازم برای ارتقاء تجارت را دربرمی‌گیرد.
مرکز تجارت جهانی تاکنون در کشورهای بزرگ، لبنان، سنگال و سریلانکا به ارایه خدمات

اطلاع‌رسانی تجارت و ارتباطات شبکه‌ای پرداخته است. مرکز تجارت جهانی و کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل به‌منظور ارایه استاندارد و ساختار مناسب برای شبکه نقاط تجارت دنیا به‌طور مشترک فعالیت‌هایی داشته‌اند.

فرصت‌های تجارت الکترونیکی (ETO)

با بحث‌هایی که درخصوص فعالیت سازمان‌های بین‌المللی در زمینه اطلاع‌رسانی در کارآیی تجارت ارایه شد، اکنون مقوله فرصت‌های تجارتی الکترونیکی جای طرح و بررسی دارد. باید بتوان از طریق شبکه‌های اطلاع‌رسانی، فرصت‌های تجارتی الکترونیک را به‌منظور ارتقاء تجارت خارجی یافت.

با عنایت به این مطلب که تجارت خارجی براساس پیوند دو محور اصلی

کمک‌های فنی در توسعه تجارت را در قالب برنامه‌ای خاص با عنوان «برنامه خاص برای کارآیی تجارت» پیشنهاد می‌کند.
کمک‌های فنی برای کشورهای در حال توسعه به‌منظور برقراری و تقویت خدمات اطلاع‌رسانی تجارت و

به‌گونه‌ای که نقاط تجارتی در انتخاب (Data Base) پایگاه داده‌های خود (Data Base) برنامه‌های اجرایی و نرم‌افزارهای لازم در حدی که آزادی انتخاب داشته باشند و بتوان این نقاط را به یکدیگر پیوند داد، تبعیت از یک استاندارد بین‌المللی ضروری است.

این استاندارد به‌طور گسترده از سوی سازمان ملل تدوین و اعلام می‌گردد. البته کمیسیون اقتصادی اروپا در سازمان ملل نیز استاندارد UN/EDIFACT را معرفی نموده است.

ارسال آنها به دیگر سازمان‌ها و کشورها در زمینه‌های معرفی تولیدات و بازاریابی، ارایه می‌شود.
مرکز تجارت جهانی برای برقراری یک نظام و ساختار ملی در جهت ارایه کارآمد اطلاعات تجارتی، توصیه‌های لازم را به کشورها می‌کند. همچنین آموزش‌های لازم به استفاده کنندگان از اطلاعات را ارایه می‌دهد که این آموزش‌ها در قالب نحوه یافتن انواع اطلاعات تجارتی، به کارگیری فعال رسانه‌های الکترونیک اطلاع‌رسانی مانند دیسک‌های فشرده^۱ و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی به‌هنگام^۲ می‌باشد. مرکز تجارت جهانی، اطلاعات تجارتی و توصیه‌های لازم به‌خصوص برای بخش‌های متعدد و کوچک تجارتی را فراهم می‌نماید.

این مرکز تجربیات فراوانی در زمینه اطلاع‌رسانی تجارتی، توسعه بازاریابی، تجزیه و تحلیل نیازهای تجارتی و وضعیت بازار، طراحی پایگاه‌های اطلاعاتی دارد و قادر است در عملیات بازاریابی نیز توصیه‌های مناسبی را ارایه

فعالیت اصلی این سازمان‌ها در قالب ارایه توصیه‌های عملی و راهنمایی‌های لازم برای دولت‌ها، نقاط تجارتی و بخش‌های تجارتی می‌باشد که بخش اعظم این توصیه‌ها در زمینه گمرکات (به‌وسیله سازمان جهانی گمرکات^۳، اطلاعات تجارتی (به‌وسیله مرکز تجارت جهانی)، تسهیلات تجارتی (به‌وسیله کمیسیون اقتصادی اروپا در سازمان ملل)، حمل و نقل، سیستم بانکداری و بیمه، مخابرات و کمک‌های فنی شامل آموزش، بازنگری عملیات گمرکی، توصیه‌های سازمانی، یاری رساندن برای برقراری پایگاه‌های اطلاعاتی، اتصال‌های مخابراتی و نرم‌افزار می‌باشد.

خدمات اطلاع‌رسانی و ایجاد توانمندی‌های لازم

یکی از کلیدهای موفقیت در تجارت جهانی، «اطلاع‌رسانی» می‌باشد. به همین جهت فعالیت‌های مرکز تجارت جهانی مطرح می‌گردد. این مرکز برنامه

1- World Customs Organization (WCO)

2- CD ROMs

3- On-line Date Bases

خدمات خود به سهولت نمی‌توانست مشتری پیدا کنند. با رقابت فشرده‌ای که در سطح بین‌المللی وجود دارد، هزینه‌های تجاری خود عاملی برای کاهش قدرت رقابت تجار در کشورهای دورمانده از تجارت الکترونیکی خواهد بود. حتی اگر قادر باشد تولیدات خود را با هزینه ارزان‌تر انجام دهنده و لذا بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی تجاری چستن‌دان سهل نخواهد بود.

از سوی دیگر دورماندگان از شیوه تجارت الکترونیکی، کالاهای و خدمات موردنیاز خود را نیز با دشواری و

صرف هزینه بیشتر تأمین می‌کنند و لذا از این جهت نیز دچار خسارت و زیان خواهند شد.

با این وصف، برای افزایش سهم در تجارت جهانی، کاهش وابستگی به اقتصاد مبتنی بر نفت، شناسایی فرصت‌های تجاری و جهش صادرات (پیاده کردن سیاست استراتژیک تجاری)، تهیه ابزار و لوازم موردنیاز که همانا دستیابی به شیوه تجارت الکترونیکی برای کشور در حال توسعه‌ای مانند ایران، امری ضروری است. انتظار می‌رود که با گسترش فعالیت‌های وزارت بازارگانی در زمینه ایجاد شبکه‌های اطلاع‌رسانی تجاری، نقاط تجاری و... بتوان تا پیش از شروع هزاره سوم میلادی، تجارت الکترونیکی را پیاده کرد و مخاطبان و استفاده‌کنندگان از آن را افزایش داد تا به هدف جهش صادرات غیرنفتی نزدیکتر شویم.

تجارت الکترونیکی Electronic Commerce

تجارت الکترونیکی از طریق استفاده از پایگاه‌های اطلاع‌رسانی، دستیابی و شناسایی موقعیت‌های تجاری، برقراری ارتباط الکترونیکی با مشتریان در درون و برون مرزهای ملی و عقد قراردادهای تجاری به شیوه الکترونیکی تحقق پیدا می‌کند.

یعنی صادرکننده و واردکننده، شکل می‌گیرد، زمانی می‌توان تجارتی روان داشت که ارتباط میان این دو عامل به طور مناسب برقرار شود. از این رو لازم است مشخصات کالای صادراتی به اطلاع تمام نقاط تجاری برسد: یعنی اگر قبل از صدور کالا بتوان بازاریابی لازم را انجام داد، آنگاه می‌توان به بهترین قیمت محصول را عرضه و صادر نمود.

فرصت‌های

تجارت الکترونیکی در واقع پیام‌های حاوی مشخصات کالا و شماره تماس تولیدکننده یا صادرکننده آن است، که بر شبکه اطلاع‌رسانی مفابرده می‌شود. این پیام‌ها با ساختاری استاندارد از طریق شبکه نقاط تجاری دنیا به دهها میلیون نقطه تجاری ارسال می‌شود. با این ارایه می‌باشد. با ارایه این گونه پیام‌ها در

○ فرصت‌های تجارت الکترونیکی در واقع پیام‌های حاوی مشخصات کالا و شماره تماس تولیدکننده یا صادرکننده آن است، که بر شبکه اطلاع‌رسانی مفابرده می‌شود. این پیام‌ها با ساختاری استاندارد از طریق شبکه نقاط تجاری دنیا به دهها میلیون نقطه تجاری ارسال می‌شود.

در این شیوه، از مرحله عقد قرارداد تا انجام آن تمامی فعالیت‌ها در یک فضای سرپوشیده (حتی دفتر کار یا منزل) و در مدت زمان کوتاهی (در برخی کشورها در حدود ۱۵ دقیقه) تحقق پیدا می‌کند. تمامی فعالیت‌های مربوط به انتقال استناد تجاری، امور بیمه و گمرکی، تبادل پول و...، به شیوه الکترونیکی صورت می‌گیرد. این امر موجب می‌گردد که کارآئی تجاری به سرعت افزایش پیدا کند و هزینه‌های تجارت به مراتب تنبلی یابد.

افراد حتی در منازلشان از طریق اتصال رایانه شخصی به مراکز و شبکه‌های اطلاع‌رسانی می‌توانند مشتریان کالا یا خدماتشان را بیابند، ارتباط با آنها را برقرار سازند و به عقد قراردادهای تجاری نایل آیند. ناگفته پیداست که با گسترش تجارت الکترونیکی، کشورهایی که در این مقوله عقب یافته‌اند، دچار مشکلات عدمهای خواهند شد. اولاً آنکه برای کالاهای و

شبکه اطلاع‌رسانی می‌توان بازاریابی و مکاتبات لازم را در کمترین زمان ممکن به انجام رساند و کالا را صادر نمود. این پیام‌ها با ساختاری استاندارد از طریق شبکه نقاط تجاری دنیا به دهها میلیون نقطه تجاری ارسال می‌شود. با این وصف مشکل شناساندن کالاهای صادراتی در بازارهای خارجی به سهولت قابل حل می‌باشد و بدون حضور هرگونه واسطه‌ای، صادرات به بهترین وجه شکل می‌گیرد.

لازم به ذکر است که این روند کار به شکلی در کشورهای در حال توسعه و پیشرفت فعال شده است که در حال حاضر در پارهای از کشورها ۵۰ تا ۶۰ درصد معاملات با استفاده از روش تجارت الکترونیکی صورت می‌گیرد. پیام‌ها، انواع تجارت را در برمی‌گیرد و هر گونه محدوده تجاری را پوشش می‌دهد.